

Aktivni učni pristopi in izkustveno učenje

Vesna Geršak

V sodobnem vzgojno-izobraževalnem procesu na vseh ravneh izobraževanja je poudarek na aktivnem in izkustvenem učenju. Ta pristopa se uveljavljata kot alternativa tradicionalnemu poučevanju, ki temelji predvsem na prenašanju informacij z učitelja na študenta¹. Namesto pasivnega pridobivanja znanja spodbujata samostojno razmišljanje, raziskovanje, sodelovanje in refleksijo (Marentič Požarnik, 2000). Kljub številnim prednostim, ki jih imata aktivno in izkustveno učenje, se na visokošolski stopnji šolanja večinoma poudarja pridobivanje teoretičnih, abstraktnih znanj kot glavni oziroma najvišji cilj, medtem ko se osebna – čustvena vpletenost v konkretne izkušnje podcenjuje (Marentič Požarnik, Šarić, Šteh, 2019). Metode, ki jih bomo predstavili v nadaljevanju, upoštevajo posameznikove celovite izkušnje kot bistveno sestavino učenja.

Aktivni učni pristop izhaja iz konstruktivistične paradigme, po kateri študent ni zgolj prejemnik informacij, temveč je aktiven soustvarjalec svojega znanja (Ivanuš Grmek, Čagran, Sadek, 2009). Znanje ne nastane z razlago, temveč

¹ Ker smo projekt izvajali v visokošolskem izobraževanju, bomo v nadaljevanju namesto izraza učenec uporabljali izraz študent (v literaturi, kjer raziskave izhajajo predvsem z nižjih ravni izobraževanja, je sicer najpogostejša raba izraza učenec).

se oblikuje skozi proces, v katerem študent razume, povezuje, ustvarja in prenaša pridobljene informacije v nove kontekste. Aktivno učenje se dogaja v pristnih, resničnemu življenju podobnih situacijah. V ospredju so študenti, ki ob podpori učitelja razvijajo lastne strategije učenja, sodelujejo v skupinskih dejavnostih, rešujejo probleme in oblikujejo lastne poglede (Jank, Meyer, 2006). Pri tem učitelj ne nastopa več kot prenašalec znanja, temveč kot spodbujevalec, usmerjevalec in organizator učnega procesa (Marentič Požarnik, 2005). Pouk tako postane prostor dialoga, ustvarjalnega mišljenja in samostojnega odkrivanja. Učenje se ne odvija le na verbalni ravni, ampak se povezuje tudi z gibanjem, umetnostjo, uporabo različnih medijev in izkustvenimi dejavnostmi (Blažič idr., 2003).

Pomembna komponenta aktivnega učenja je tudi povezovanje miselne in telesne aktivnosti, s katerim se spodbuja celostni razvoj študentov – intelektualni, socialni in čustveni (Jank, Meyer, 2006). Takšen pouk se osredotoča na interese študentov, spodbuja samostojno delo, sodelovanje ter razumevanje in refleksijo učnih vsebin (Adamič, 2005; Horvat, 2012).

Izkustveno učenje temelji na neposrednem vključevanju študentov v učni proces. Kot poudarjata Dewey (1938, v Gilbertson idr., 2006) in Kolb (1984), je izkušnja temelj učenja. Znanje nastaja ciklično skozi štiri faze: konkretna izkušnja, reflektivno opazovanje, abstraktna konceptualizacija in aktivno eksperimentiranje. Ta proces vodi k poglobljenemu razumevanju, saj študent novo znanje povezuje z že obstoječim, ga preizkuša v praksi in o njem razmišlja (Marentič Požarnik, 2000). Kolb (2015, v Marentič Požarnik, Šarić, Šteh, 2019) izkustveno učenje opredeli kot kontinuiran proces, zasnovan na znanju in izkušnjah, ki jih že imamo, in izpostavlja učenje kot celosten proces, ki povezuje zaznavanje, čustvovanje, delovanje in razmišljanje v celoto.

Pri tem so pomembni sinteza pridobivanja znanja, ustvarjalnosti, reševanja problemov, odločanja v praktičnih situacijah, znanstveno raziskovanje in osebnostna rast. Učenje je proces ustvarjanja znanja, ki je rezultat transakcije med osebnim in družbenim znanjem.

Sistem izobraževanja na visokošolski ravni večkrat ločuje te razsežnosti tako, da študenti dobijo najprej veliko teoretičnega znanja s pomočjo predavanj ali študija literature, šele pozneje pa se pričakuje, da bodo to znanje uporabili v praksi in jim bo neposredno pomagalo pri reševanju praktičnih problemskih situacij (Marentič Požarnik, Šarić, Šteh, 2019).

Vloga učitelja pri izkustvenem učenju je, da študentom omogoča kakovostne izkušnje, jih spodbuja k refleksiji in jim pomaga pri oblikovanju pomena iz teh izkušenj (Plut Pregelj, 2005). Ključno je, da se študenti učijo v spodbudnem okolju, ki omogoča sodelovanje, eksperimentiranje in raziskovanje (Golob, 2006).

Oba pristopa – aktivni in izkustveni – poudarjata pomen sodelovanja. Sodelovalno učenje omogoča razvijanje socialnih veščin, empatije, odgovornosti in skupinske dinamike (Johnson in Johnson, 2009; Peklaj, 2001). Znanje v tem primeru ne nastaja le v posamezniku, temveč tudi v interakciji med študenti. Skupaj raziskujejo, si izmenjujejo ideje in oblikujejo skupno razumevanje (Tancig in Kordeš, 2010).

Skupna točka sodobnih učnih pristopov je prepričanje, da je znanje rezultat dejavne vloge študenta in njegove povezanosti z okoljem, drugimi ljudmi ter lastnimi izkušnjami. Takšen pristop vodi k znanju, ki ni le informacija, ampak je razumevanje, sposobnost uporabe in pripravljenost na spremembo (Marentič Požarnik, 2008). V sodobnem učenju – tudi na visokošolski ravni – je pomembno prepoznavanje različnih učnih stilov in individualnih poti do zna-

nja. Aktivni in izkustveni pristopi omogočajo prilagajanje pouka posameznikom in spodbujajo raznolikost v učnem procesu. S tem se študenti opolnomočijo za vseživljenjsko učenje in razvijajo sposobnosti, ki so ključne za delovanje v sodobni družbi – kritično mišljenje, ustvarjalnost, samorefleksijo in sodelovanje (Peklaj, 1995; Marentič Požarnik, Šarić, Šteh, 2019).

V nadaljevanju opredelimo učenje z umetniško izkušnjo in oblikovalskim mišljenjem, ki sodita med aktivne in izkustvene učne pristope.

Viri in literatura

Adamič, M. (2005). Vloga poučevanja. *Sodobna pedagogika*, 56(1), 76–88.

Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M. in Strmčnik, F. (2003). *Didaktika*. Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

Gilbertson, K., Bates, T., McLaughlin, T., & Ewert, A. (2006). *Outdoor education: Methods and strategies*. Human Kinetics.

Golob, N. (2006). *Vloga doživljajske izkustvenega učenja pri doseganju naravoslovnih ciljev okoljske vzgoje na razredni stopnji* [doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani].

Horvat, B. (2012). O konceptiji aktivnosti učencev pri pouku. V D. Hozjan (ur.), 9. *znanstveni sestanek z mednarodno udeležbo: Aktivnosti učencev v učnem procesu* (str. 56). Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.

Ivanuš Grmek, M., Čagran, B. in Sadek, L. (2009). *Didaktični pristopi pri poučevanju predmeta spoznavanje okolja v tretjem razredu osnovne šole*. Pedagoški inštitut.

Jank, W. in Meyer, H. (2006). *Didaktični modeli*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). *An overview of cooperative learning*. Brookes Press.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Državna založba Slovenije.

Marentič Požarnik, B. (2005). Psihologija učenja in pouka. V J. Erčulj (ur.), *V učence usmerjeno poučevanje* (str. 47–67). Šola za ravnatelje.

Marentič Požarnik, B. (2008). Konstruktivizem na poti od teorije spoznavanja do vplivanja na pedagoško razmišljanje, raziskovanje in učno prakso. *Sodobna pedagogika*, 59(4), 28–51.

Marentič Požarnik, B., Šarič, M. in Šteh, B. (2019). *Izkustveno učenje*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Peklaj, C. (1995). Učni stili in hemisferičnost. V B. Marentič Požarnik, L. Magajna in C. Peklaj, *Izzivi raznolikosti: Stili spoznavanja, učenja, mišljenja*. Educa.

Peklaj, C. (2001). *Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve*. DZS.

Plut Pregelj, L. (2005). *Sodobna šola ostaja šola: Kaj pa se je spremenilo?* *Sodobna pedagogika*, 56(1), 16–32.

Tancig, S., & Kordeš, U. (2010). Approaches to interdisciplinary collaborative research. V L. Kajfež-Bogataj, K. H. Mueller, I. Svetlik, & N. Toš (ur.), *Modern RISC – Societies towards a new paradigm for societal evolution*. Edition Echoraum.